

2010 Yılı Avrupa Kültür Başkenti İstanbul Üzerine Yazılanlar, Yapılanlar

Kazım BAYCAR*

2010 yılı için İstanbul'un, Essen ve Pecs şehirleri ile birlikte Avrupa Kültür Başkenti olarak ilan edilmesi, şehrin derin tarihsel kimliğini ve zengin kültürel mirasını, bu defa uluslararası boyutuyla yeniden gündeme getirmesi açısından önemlidir. Avrupa kültür başkentlerini belirleme süreçlerinin en sıra dışı örneklerinden bir tanesi İstanbul şehrinin seçiminde görülmüştür. Nitekim Avrupa'nın derin tarihsel algısında haremî, oryantal dansı ya da Türk lokumunu çağrıştıran bu gizemli oryantal şehrin bir Avrupa değeri olarak tanımlanması ve kıtanın kültür başkentlerinden biri olarak ilan edilmesi, günümüz Avrupa'sında söz konusu algıda belli bir ölçüde savrulmaya işaret edip etmediği konusunda bir soru işareti ortaya çıkarmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakerelerini sürdürmekte olduğu bir dönemde, bu sürecin bir ürünü olarak ortaya çıkan İstanbul'un Kültür Başkenti ilan edilmesi kararı bu soru işaretini daha da belirgin hale getirmektedir.

İstanbul'un Kültür Başkenti olarak ilan edilmesi üzerine şehir bazında İstanbul'un kültürel mirasını yeniden keşfetmek ve bunu dünya kamuoyuna tanıtmak adına gerek sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde gerekse de yerel yönetimlerin liderliğinde pek çok önemli faaliyetler meydana getirilmiştir.

Bu faaliyetlerin dışında kültür başkenti sıfatının gündeme gelmesiyle beraber İstanbul'un şehir kimliği üzerine akademik ve popüler alanlarda dikkat çekici yayınlar da kaleme alınmıştır. Bu yayınlar bir literatür olarak ifade edilmeye müsaade edecek boyuta ulaşmamasına rağmen, bir Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul'un yeni algısı üzerine fikir oluşturabilecek miktarda bir seviyeye ulaşmıştır.

Bu kısa tanıtım yazısının temel amacı İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olması üzerine yapılan yayınları tanıtmak ve 2010 yılı boyunca şehir genelinde bu bağlamda ortaya konan kültürel faaliyetlerden öne çıkanları ifade etmektir. Üç bölümden oluşan yazının ilk bölümünde Avrupa Kültür Başkenti konsepti-

* Doktora adayı, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü

nin içerdiği anlam, ortaya çıkış süreci ve İstanbul'un bu sıfatı elde ediş süreci anlatılacaktır. İkinci bölümde İstanbul'un Kültür Başkenti olması üzerine yapılan akademik ve popüler yayınlar üzerinde durulacak ve son bölümde ise İstanbul'un 2010 yılı içerisinde kültürel faaliyetlerinden sorumlu Kültür Ajansının yayımladığı aylık bültenlerden hareketle bu yıl içerisinde yapılan kültürel faaliyetlerin genel bir dökümü sunulacaktır. Ayrıca makalenin sonuna genel anlamda Avrupa Kültür Başkenti konseptini ve özelde İstanbul'un Kültür Başkenti olmasını konu alan web adreslerinin detaylı listesi de eklenmiştir.

Avrupa Kültür Başkenti Unvanı ve İstanbul'un 2010 Kültür Başkenti Seçilme Süreci

Avrupa Kültür Kenti unvanı (European City of Culture, kısaca ECOC) ilk olarak 1985 yılında dönemin Yunanistan kültür bakanı tarafından bir öneri olarak ortaya atılmıştır. Her sene bir şehre böyle bir unvanın verilmesi yoluyla Avrupa şehirlerinin bir kültür mirası olarak tanıtılması ve içerdikleri kültürel değerlere dikkatlerin çekilmesi hedeflenmiştir. Bu proje ile birlikte Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkeler arasında kültürel kaynaşmanın sağlanması öngörülen hedefler arasındaydı. Avrupa Kültür Kenti unvanı ilk kez 1985 yılında Atina şehrine verilmiş ve söz konusu yılda, şehrin tüm tanıtımında oldukça önemli bir katkısı olduğu görülmüştür.

2000 yılında Avrupa Kültür Şehri unvanı Avrupa Kültür Başkenti olarak değiştirilmiş ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilmeye başlanmıştır. 2005 yılından itibaren ise bu unvanın birden fazla Avrupa şehrine aynı sene içerisinde verilmesi önerisi kabul edilmiştir. Hangi ülkenin kültür başkenti olarak seçileceği her sene Avrupa Birliği Parlamenterler Komisyonu tarafından belirlenmekte ve ilan edilmektedir. Bu sene itibarıyla 2020 yılına kadar hangi şehirlerin Avrupa Kültür Başkenti olarak ilan edileceği belirlenmiş durumdadır.

Zaman içerisinde Kültür Başkenti sıfatı yalnızca o şehre statü vermek ya da kültürel faaliyetlerde bulunmak amacıyla değil, bunlarla birlikte kentin kalıcı unsurlarının geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla da geliştirilmiştir.

Bu bağlamda 2004 yılının ağustos ayında Robert Palmer'in direktörlüğünde bir komisyon tarafından hazırlanan ve daha çok Palmer raporu olarak bilinen *Report on European Cities and Culture* (Avrupa Şehirleri ve Kültürleri üzerine Rapor) Avrupa Kültür Başkenti projesinin yasal zeminini oluşturdu. Bu rapor 2004 yılına kadar Avrupa Kültür Başkenti unvanını almış 21 şehirde ortaya konan çalışmaların ve elde edilen tecrübelerin geneli, raporun temel tezlerini, amacını ve öngörülerini şekillendirmiştir. Buna göre söz konusu raporda Avrupa Kültür Başkenti projesinin amacının seçilen şehre göre özel olarak belirlenmesinin altı çizilmekle birlikte, yerel kültürel birikimlerin küresel ölçekte tanıtılması, kültür ve sanat faaliyetleri için altyapıların hazırlanma-

sında yardımcı olunması ve lokal sanatçıları ya da farklı yetenek sahiplerini diğer Avrupa şehirlerine tanıtmak suretiyle kıta içerisinde kültürel kaynaşmanın sağlanması, seçilen bütün şehirler adına komisyonun ortak amacı olduğu vurgulanmaktadır.¹

Palmer raporunun ortaya çıkması ve Avrupa Kültür Başkenti sıfatının daha yaygın bir ilgiye ve işlevselliğe sahip olması ile bu projenin amaçları ve sonuçları üzerine akademik çalışmalar kendisini göstermeye başlamıştır. Başta Beatriz Garcia ve Emilia Palonen olmak üzere, tarih, kültür, sanat, mimari, ekonomi, şehircilik gibi pek çok farklı disiplinlerden akademisyenler ECOC projesinin kültürel kaynaşma anlamında ortaya çıkartacağı olumlu katkılara değinmişlerdir.²

Ancak bu yazarların dışında bu projenin, bir yönüyle kasıtlı bir biçimde uygulamaya sokulan, olumsuz yönlerine değinen Tuuli Lähdesmäki gibi yazarlar da vardır. Lähdesmäki, "Concepts of Locality, Regionality and Europeanness in European Capitals of Culture, (Yerellik Konsepti, Avrupa Kültür Başkentlerinde Bölgeselcilik ve Avrupahlık) adlı makalesinde ECOC projesinin kendisini açık bir biçimde göstermeyen ideolojik bir gündemi olduğunu ve yerelliliğin vurgusunu ortaya çıkarmanın tam aksine tamamıyla ortadan kaldırılıp, homojenleşmenin sağlanmasını amaçladığını belirtmektedir.³ İstanbul, Pécs, Tallinn ve Turku şehirleri arasında yaptığı karşılaştırmalı analizlerin sonucu olarak, ECOC projesinin Avrupa'nın bu siyasi ve ideolojik projesinden bağımsız düşünülmemeyeceğinin altını çizmektedir.

Türkiye, 1999 yılında AB üyesi olmayan ülkelerin kentlerine de ECOC unvanının verilebileceği kararının hemen ardından Avrupa Kültür Başkenti projesi ile ilgilenmeye başladı. Bu yıldan itibaren Türkiye'de çeşitli özel ve tüzel kurumlarca İstanbul'un aday şehir olabilmesi için hazırlıklar yapıldı. 2000 yılının temmuz ayında bir kısım sivil toplum gönüllüsü bir araya gelerek İstanbul'un Kültür Başkenti'ne aday olmasını sağlayacak "Girişim Grubu"nu oluşturdular. Söz konusu girişim grubu, İstanbul şehrinin Kültür Başkenti olması adına, yerel ve merkezî yönetimin desteğini aldı ve bu amaç doğrultusunda üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve kültür-sanat kuruluşlarıyla görüştükten sonra AB'nin ilgili kurumlarıyla temasa geçti.

Türkiye'de AB'ye giriş sürecinin yoğun bir biçimde ülke kamuoyunda tartışılması ve gündemin birinci maddesi haline gelmesinin tetikleyici bir etki yarat-

1 Palmer/Rae Associates International Cultural Advisors, *European Cities and Capitals of Culture*, 2004, s. 14. <http://www.palmer-rae.com/culturalcapitals.htm>

2 B. García, "De-constructing the City of Culture: The long term cultural legacies of Glasgow 1990", *Review Issue of Urban Studies*, 2005, c. 42, sy. 5-6, s. 1-28.

3 Tuuli Lähdesmäki, "Concepts of Locality, Regionality and Europeanness in European Capitals of Culture", *In Representation, Expression and Identity*, Tina Rahimy (ed.), Oxford: Inter Disiplinary Yayınları, 2009.

ması sonucunda İstanbul'un ECOC'a adaylık süreci hızlı bir biçimde başlamış ve aynı hızda sonuç alınmıştır. 13 Mart 2005 tarihinde İstanbul'un aday şehir olması için gerekli resmî başvuru gerçekleştirildi. Bir yıl sonra Avrupa'da kültür-sanat alanında uzman kurulun karşısında yapılan sunumun hemen ardından 11 Nisan 2006 tarihinde İstanbul'un Pech ve Essen şehirleriyle birlikte 2010 Avrupa Kültür Başkenti olarak seçildiği resmen ilan edildi. Hemen ardından Avrupa Parlamentosu'nun görüşü ve AB Kültür Bakanları Konseyi'nin onayıyla İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olduğu dünya kamuoyuna açıklandı.⁴

Pek çok diğer şehirlerde olduğu gibi İstanbul'un Kültür Başkenti olarak ilan edilmesi dış basında önemli yer tuttu. Bu bağlamda en çarpıcı örnek, James Bedding'in İngiltere'nin önde gelen gazetelerinden *The Telegraph*'ta, 9 Ocak 2010 tarihinde kaleme aldığı ve İstanbul'u Avrupa'nın yeni Kültür Başkenti olarak tanıtan geniş ve içerikli bir yazısıdır.⁵

Kültür Başkenti İstanbul Üzerine Yapılan Çalışmalar

İstanbul'un Kültür Başkenti olmasına yönelik çalışmalara 2006 yılında başlandı. İzzettin Çalışlar'ın adisyonunu gerçekleştirdiği *Istanbul Candidate for 2010 European Capital of Culture: a City of the Four Elements Istanbul* (İstanbul'un 2010 Dünya Kültür Başkenti Adaylığı: Dört Elementin Şehri İstanbul) adlı çalışma bu noktada öncülük etmiştir.⁶

"Dört Elementin Şehri" sloganı, İstanbul şehrinin hem adaylık sürecinde hem de Kültür Başkenti olarak ilan edilmesi sonrasında ortaya konmuş ve şehir bu yönüyle anılmıştır. Toprak, hava, su ve ateşi ifade dört element söyleminde Ariston'un teorisinden esinlenilmiştir. İstanbul'un zenginlikleri ve kültürel özellikleri bu dört element kapsamında formüle edilmiştir. 2010 yılı boyunca her bir mevsim bu dört elementin bir tanesiyle eşleştirilerek ele alınmıştır.

Buna göre toprak tarihi, gelenekleri ve şehrin kültürel mirasını temsil etmektedir. Bununla İstanbul'un derin tarihsel varlığının ifade edilmesi öngörülmüştür. Ocak ayından bahar mevsiminin ilk günlerine kadar İstanbul'un kültür başkenti olmasının toprakla anılması öngörülmüştür. Hava elementi 21 Mart ve 21 Haziranı kapsamakta ve şehrin ruhani zenginliğini ve bunu temsil eden cami, kilise ve havra gibi şehrin kutsal mekanlarına dikkat çekmektedir. Su İstanbul'un sahip olduğu boğazı ve diğer su kaynaklarını sembolize etmekte ve yaz mevsimini içermektedir. Son element olan ateş ise İstanbul'un geleceğini yeni kentsel yerleşim özelliğini ifade etmektedir.

4 İstanbul'un adaylık sürecinin detayları için bkz. <http://www.istanbul2010.org/AVRUPAKULTURBASKENTII/istanbul2010nasilgelindi/index.htm>

5 James Bedding, "Istanbul, European Capital of Culture 2010: City Highlights", *The Telegraph*, 9 Ocak 2010.

6 İ. Çalışlar (ed.), *Candidate for 2010 European Capital of Culture, a City of the Four Elements*, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2005.

İstanbul'un Kültür Başkenti olması üzerine en ciddi akademik çalışmalarından biri hiç şüphesiz 26-27 Eylül tarihleri arasında California Berkeley Üniversitesi'nde *Orienting Istanbul: Cultural Capital of Europe?* başlığı altında gerçekleştirilen sempozyumdur. Deniz Göktürk, Levent Soysal ve İpek Türeli'nin koordinatörlüğünde gerçekleştirilen bu geniş kapsamlı akademik çalışma, geçmişte Batılıların zihninde bir oryantal şehir olarak kurgulanan İstanbul'un küresel çağda Avrupa'nın kültür başkentlerinden biri olarak ortaya çıkması arasındaki ironiyi mercek altına almaya çalışmaktadır.⁷ Şehirlerin ve kültürlerin küresel çağda hayali cemaatlerin oluşumunda anahtar rolü üstlendiğini belirten bu akademisyenler, İstanbul'un başkent ilan edilmesini Müslümanları da içeren yeni bir Avrupa kimliğinin oluşumunun bir göstergesi olarak değerlendirmektedir.

Disiplinler arası ve geniş tabanlı bir içeriğe sahip olan konferans programı üç ana oturum başlığı altında gerçekleşmiştir. Dışlayıcı Mimari (*Architectures of Exclusion*) başlığını taşıyan birinci oturum sosyal dışlama sürecinde mimarinin rolünü ve bu sürece bağlı olarak kentsel alanların şekillenmesini ele almaktadır. Dışa-vurulan Kültürler (*Cultures of Spectacle*) olarak ifade edilebilecek ikinci oturumda İstanbul'un uluslararası sanatın bağlamına yerleştirilme çabalarının ürünleri dillendirilmekte ve büyük olayların ne ölçüde insanların hayallerini ve şehir ile olan aidiyet bağlarını etkilediği sorgulanmaktadır.

Nostaljinin Alanları (*Spaces of Nostalgia*) başlığı altındaki son oturumda ise kentsel alanda tarihin dışavurumu irdelenmekte, müzeleştirilen çevre ve eski İstanbul üzerine edebi yapıtların kozmopolit İstanbul şehrini yaşamak isteyenlerin buluşma noktası olduğu ifade edilmekte ve hangi spesifik kurumların, grupların ve bireylerin nostalji kültürü bağlamında değerlendirilebileceği ve bu nostalji alanlarının ne tip vatandaş tipi ve modeli ortaya çıkarttığı sorgulanmaktadır.

Bu zengin içerikli konferansın tebliğleri Haziran 2010'da uluslararası prestiji yüksek olan Routledge Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kitabın editörleri, yıllardan beri özellikle uluslararası arenada siyasiler tarafından İstanbul'a biçilen, Doğu ile Batı, Hıristiyanlık ile Müslümanlık arasında bir köprü vazifesi görmesi, Türkiye'nin Batı'ya açılan kapısı olması gibi klişe söylemleri ve rolleri sorgulamakta ve şehrin sadece kendisinden kaynaklanan kimliğini vurgulamaktadırlar.⁸

Eda Beyazıt ve Yasemin Tosun 2006 yılında 42. ISoCaRP (Uluslararası Şehir ve Bölge Plancıları Birliği) Kongresi'nde İstanbul'un Kültür Başkenti adaylığı konusunda kapsamlı bir çalışma sunmuşlardır. Makalede İstanbul'un Avrupa

7 *Orienting Istanbul: Cultural Capital of Europe?*, California: Berkeley Üniversitesi, 26-27 Eylül 2008.

8 Deniz Göktürk, Levent Soysal, İpek Türeli (ed.), *Orienting Istanbul: Cultural Capital of Europe?*, Routledge Yayınları, 2010.

ile derin kültürel bağları olduğu, şehrin kültüründen, ticari kimliğinden ve stratejik konumundan özellikle bahsedilerek ifade edilmeye çalışılmıştır. Makalenin bir diğer dikkat çekici noktası (ki bu yazıldığı tarih göz önüne alındığında daha da anlam kazanacaktır), İstanbul'un Kültür Başkenti olma sürecinin, Türkiye'nin AB'ye adaylık süreci bağlamında analiz edilmesidir. Ayrıca söz konusu çalışma, 2005 yılı itibariyle İstanbul için planlanan çalışmaları çeşitli tablolarla sunmaktadır.⁹

Diğer pek çok çalışmada olduğu gibi Eda Beyazıt da İstanbul'un Kültür Başkenti olarak seçilmesini, şehrin özellikle tarihi yarımadasının rehabilitasyonu için ciddi bir fırsat olarak değerlendirmektedir. Bu noktada 2010 yılı içinde yapılacak olan projenin, sadece bir yıl boyunca gerçekleştirilecek kısa süreli faaliyetler olmaktan öte daha kalıcı etkileri olan genel bir program içermesi gerektiğini savunmaktadır. Beyazıt aynı zamanda bu projenin sadece tarihi yarımadaıyla mı sınırlı kalacağını, merkezin dışında kalan Gaziosmanpaşa ve Küçükçekmece gibi mekanların faaliyet kapsamına girip girmeyeceğinin belirlenmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Son olarak Eda Beyazıt, Kültür Başkenti projesinin daha çok turist çekme misyonu ile gerçekleştirilmesine yönelik kanaatin, projeyi Kültür Başkenti olma sıfatından saptıracağına, onu Formula1 gibi bir program niteliğine dönüştüreceğine dikkat çekerek kültür konseptine bağlı kalınmasını ve bu bağlamda bir proje hazırlanmasını önermektedir.

İstanbul'un Kültür Başkenti olarak ilan edilmesinin ardından hız kazanan akademik çalışmalar arasında şehrin mimarisini konu alan çalışmalar önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda Fatma Erkök'ün "2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul Teması Merkezinde Bir Eğitim Denemesi" başlığını taşıyan çalışması dikkat çekmektedir.¹⁰ Yazar makalesinde İstanbul Teknik Üniversitesi'nde mimarlık eğitiminde yer alan mimari dizayn anlayışındaki değişimi şehircilik ve kentsel dönüşüm konusu etrafında ele almaktadır. Günümüzde kentsel (urban) dizaynın mimari dizayna daha fazla entegre olduğundan hareketle oluşturdukları iki farklı dizayn stüdyosundan bahsetmekte ve İstanbul'un Kültür Başkenti olarak ilan edilmesinin, şehrin mevcut problemlerinin çözümü için üretilecek olan planları teşvik etmede nasıl bir rol oynayabileceğine değinmektedir. Makalede ayrıca İstanbul'un tanıtımında öne çıkan dört elementten su elementine dikkat çekilmektedir. Dizayn eğitim programı da şehrin su meselesine odaklanmıştır.

Kütüphane ve e-kaynaklar direktörü Serdar Katipoğlu, Kültür Başkenti sıfatını ve kütüphaneleri konu aldığı makalesinde kültür başkentlerinin kendi

9 Eda Beyazıt, Yasemin Tosun, "Evaluating Istanbul in the Process of European Capital of Culture 2010", 42. ISoCaRP Kongresi, 14-18 Eylül 2006.

10 Fatma Erkök, "An Educational Experience Centering on the Theme of Istanbul, European Capital of Culture, 2010: An Attempt on a Wider Look", *Interdisciplinary Themes Journal*, 2009, c. 1, no. 1.

süreçleri içerisinde kütüphanelerin gelişimi ile ilgili geliştirdikleri projeleri ve uygulamaları anlatmaktadır. 1985'ten itibaren Kültür Başkenti sıfatının daha fazla önem kazanmasıyla birlikte kültürün temel üretim alanlarından biri olan kütüphane inşalarının başkent seçilen Avrupa şehirlerinde ciddi bir biçimde öne plana çıktığını örneklerle anlatmaktadır.¹¹

Özellikle bu sıfatın birden fazla şehre verilmesiyle birlikte, Kültür Başkenti seçilen şehirler arasında AB fonlarının devreye girdiği bir kısım ortak kütüphane projelerinden de bahsedilmektedir. Söz konusu yeni inşa edilen kütüphanelerin sadece araştırmacıların değil halkın kullanımına da açık olacak bir biçimde zenginleştirildiği belirtilmektedir. Yazar aynı zamanda Avrupa Kültür Başkenti projesinin manifestosu olarak kabul edilen Palmer raporunda kütüphanelerin ve arşivlerin tıpkı tiyatro, sinema, dans, mimarlık ya da tasarım gibi kültürel sektör çerçevesi içerisinde değerlendirildiğine dikkat çekmektedir. Bu bağlamda kütüphaneler sadece okuma alanları değil, konferans, sempozyum, belgesel gösterimi gibi diğer entelektüel faaliyetleri de içeren mekanlar olarak tanımlanmaktadır.

Katipoğlu 2009 yılının Ekim ayında yayımladığı makalesinde, İstanbul'un 2010 yılı Kültür Başkenti olarak ilan edilmesiyle şehre kütüphane kazandırılması anlamında önemli bir şans yakalandığını belirtmekte ve kütüphane ve kültür merkezi yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte kütüphane yapımının bir inşaat süreci olarak algılanmaması gerektiğini, diğer Avrupa ülkelerinden alınacak örneklerden hareketle, söz konusu yapıların genel bir entelektüel faaliyet alanlarını da içermesi gerektiğini söylemektedir. Yazar yine bu bağlamda ulusal düzeyde bir mimarlık yarışması yapılmasını önermektedir.

İstanbul'un kültür başkenti olması üzerine yapılan sınırlı akademik araştırmalar arasında Arzu Uraz'ın Rotterdam Erasmus Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği yüksek lisans tezi dikkat çekicidir. 2007 yılında tamamlanan tez, "Şehirleri Yeniden yapılandırmada Kültür: 2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul'un Glasgow (1990) ve Lille (2004)'den Alacağı Dersler" (Culture for Regenerating Cities: What can Istanbul learn from the European Capitals of Culture Glasgow 1990 and Lille 2004) başlığını taşımaktadır. Uraz bu çalışmada, içinde bulunduğumuz geç kapitalizm döneminde, kentsel dönüşüm sürecinde, kültürün sosyal ve ekonomik dinamiklerden daha fazla etkin rol oynadığını ve Avrupa Kültür Başkenti programının, kültürün kentsel dönüşüm süreçleri üzerindeki bu biçimlendirici rolüne destek olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, birinci olarak şehirlerin kentsel dönüşüm projelerinde niçin kültür-yönlendirmeli stratejileri takip etmeye başladıklarını sorgulamaktadır. İkinci olarak akademisyenlerin, yerel yöneticilerin ve diğer otoritelerin Glasgow (1990) ve Lille (2004)

11 Serdar Katipoğlu, "Avrupa Kültür Başkentleri, Kütüphaneleri ve İstanbul 2010", *Bilgi Dünyası*, 2009, c. 10, sy. 2, s. 303-308.

şehirlerinin tecrübelerinden hareketle İstanbul'un 2010 Kültür Başkenti olması üzerine neler yapabileceklerini analiz etmektedir. Son olarak da yine bu iki şehirden hareketle İstanbul'un 2010 ve sonrası için projeksiyonlar şeklinde tartışma meseleleri ortaya konulmaktadır.¹²

İstanbul'un Kültür Başkenti olması kapsamında özel birimlerde yapılan çalışmalar içerisinde Boyut Yayınları'nın İstanbul tanıtım kitapları önemli bir yer tutar. Özellikle Türkçe, İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde İstanbul'u dünyanın farklı ülkelerindeki insanlara tanıtmak amacıyla yayınevince çıkartılan şehir rehberleri bu açıdan dikkat çekicidir. Söz konusu rehberler İstanbul'un şehir yaşamı üzerine derlenmiş geniş bir envanteri içermekte ve kültür-sanattan, müzik, eğlence, havalimanı iletişim adresleri, alışveriş merkezlerine kadar her türlü bilgiye yer vermektedir.¹³

2010 Yılı Boyunca İstanbul'da Kültür Başkenti Sıfatıyla Yapılan Yayınlar ve Faaliyetler

2010 yılı boyunca İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olması üzerine birçok faaliyet ve bu faaliyetleri tanıtan pek çok yayın ortaya çıkmıştır. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nın hazırladığı *Kitapların Kitabı* adlı kitap bu yayınların neredeyse tümünü kapsamaktadır. Kitapta söz konusu yayımlar altı başlık altında verilmektedir: "İstanbul'un 8000 yılı", "Kültürel Miras Zenginleşti", "Geleceksel Sanatlar", "Kültür Sanat'ın 2010 Coşkusu", "İstanbul'un Kültür Mirası ve Kültür Envanteri Projesi Yayınları" ve "İstanbul 2010 AKB Ajansı Destekli İstanbul Üniversitesi Yayınları". Bu bölümde adı geçen kitapta öne çıkan yayınların kısa bir tanıtımı yapılacaktır.

Gün Işığında İstanbul'un 8000 Yılı:¹⁴ Bu kitap Marmaray ve Metro projeleri bağlamında Sirkeci Yenikapı ve Üsküdar'da yapılan kazılar sonucunda elde edilen arkeolojik verilerden hareketle hazırlandı. Söz konusu bulgular İstanbul'un tarihini M.Ö. 8000'lere kadar götürdü. Bahattin Öztuncay'ın proje, Zeynep Kızıltan'ın yayın koordinatörlüğünü üstlendiği kitap Vehbi Koç Vakfı tarafından yayımlanmıştır.

İstanbul'um I-II:¹⁵ İstanbul'u İstanbullulara tanıtmak ve daha çok sevdirmek amacıyla hazırlanan bu kitap dizileri, 80 edebiyatçının her birinin kendi semtlerini kendi cephelerinden anlatmaları sonucunda oluşmuştur. Kitap dizisinde Doğan Hızlan, Sibel Eraslan ve Mine Söğüt gibi pek çok önemli isim kendi semtlerini kaleme dökmüşlerdir.

12 Arzu Uraz, "Culture for Regenerating Cities: What Can Istanbul Learn from the European Capitals of Culture Glasgow and Lille 2004?", Yüksek Lisans tezi, Rotterdam Erasmus Üniversitesi, Haziran 2007.

13 *Avrupa'nın Kültür Başkenti İstanbul*, İstanbul: Boyut Yayıncılık, 2008.

14 Bahattin Öztuncay, *Gün Işığında İstanbul'un 8000 Yılı*, İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Yayınları, 2011.

15 *İstanbul'um I-II*, Ömer Asan (yay. yön.), İstanbul: AKBA Edebiyat Yönetmenliği, 2010.

İstanbul'un Yüzleri:¹⁶ İBB Kültür Ajansı tarafından yayımlanan “İstanbul'un Yüzleri” adlı yayın serisi şehrin hemen hemen her alandaki bilgilerini derlemektedir. Serinin ilk kitabı olan *İstanbul'un 100 Ressamı*'nı, 100 Şiiri, 100 Karikatüristi, 100 Filmi, 100 Roma ve Bizans Eseri, 100 Gravürü, 100 Efsanesi, 100 Romanı, 100 Yazarı, 100 Klişesi, 100 Müzişinası, 100 Su yapısı, 100 Süreli Yayını, 100 Kuş Evi, 100 Namazgâhı, 100 Kütüphanesi, 100 Çini ve Seramik Sanatçısı, 100 Cam Sanatçısı, 100 Spor Kulübü gibi yayınlar takip etti. Nevzat Bayhan'ın genel yayın yönetmenliğindeki serinin yayın danışmanlığını Semavi Eyice üstlenmiştir.

İstanbul'un Sokak İsimleri Tarihi:¹⁷ İstanbul'un 2010 sokağının isminin öyküsünü içeren kitap Ahmet Uçar tarafından hazırlanmıştır.

İstanbul'un Serpuşları:¹⁸ Osmanlı'da sadece bir başlık olmasının ötesinde şehirdeki statü farklılıklarını da simgeleyen serpuşlar bu kitapta detaylı bir biçimde işlenmektedir. İstanbul'un kültürel mirasının bir göstergesi olan Osmanlı serpuşları Ömer Faruk Şerifoğlu'un yönetmenliğinde hazırlanmıştır.

Göklere Yazı Yazma Sanatı Mahya:¹⁹ İstanbul'un kültürel zenginliğinin bir başka göstergesi de daha çok Ramazan ayında minarelere kurulan mahyalardır. İstanbul'daki geçmişi yaklaşık 400 sene öncesine dayanan mahya sanatı ve mahya örnekleri, yine AKBA'nın geleneksel sanat yönetmenliği tarafından hazırlanmıştır.

İstanbul Çevresi Alan Araştırmaları:²⁰ İstanbul'un geçtiğimiz iki yüzyılda halk sanatçılarının arşivlerinde kalan yazılı ve sözlü kültür miraslarını günyüzüne çıkarmayı amaçlayan İstanbul'un çevresi alan araştırmaları Süleyman Şener'in kalemıyla bu kitapta toplanmıştır. Kitapta son dönem halk sanat-kârlarının hafıza ve yeteneklerinden arta kalan sesli plak kayıtları akademik bir stilde yeniden ele alınıyor. Kitabın ilk cildinde 1936 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Halk Evleri ve İstanbul Valiliği tarafından gerçekleştirilen ve İstanbul'un gündelik yaşantısına ait halk musikisi, halk raksları ve sportif oyunlar üzerine geniş kapsamlı anket bilgilerine yer verilmiştir. İkinci cilt ise 1951 yılında Ankara Devlet Konservatuarları tarafından koordine edilen ve İstanbul'un çeşitli semtlerinde gerçekleştirilen halk müziği alan araştırmalarına dair orijinal yazılı ve görsel kayıtlara ayrılmıştır.

16 Nevzat Bayhan, *İstanbul'un Yüzleri*, İstanbul: İBB Kültür A.Ş., 2010.

17 Ahmet Uçar, *İstanbul'un Sokak İsimleri Tarihi*, İstanbul: İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı, 2010.

18 Ömer Faruk Şerifoğlu (yay. yön.), *İstanbul'un Serpuşları*, İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, 2010.

19 Ömer Faruk Şerifoğlu, *Göklere Yazı Yazma Sanatı Mahya*, İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, 2010.

20 Süleyman Şener, *İstanbul Çevresi Alan Araştırmaları*, İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, 2010.

Bu yayınların dışında *Kitapların Kitabı*'nda 2010 yılı boyunca İstanbul üzerine yapılan tüm çalışmaların genel bir listesi verilmiştir.

2010 Yılı Boyunca İstanbul'da Kültür Başkenti Sıfatıyla Yapılan Faaliyetler

İstanbul'un Kültür Başkenti olması üzerine ortaya konan en önemli yayın hiç şüphesiz kültür ajansı tarafından 2010 yılı boyunca her ay yayımlanan e-bültenlerdir.²¹ Söz konusu bültenlerde her ay şehrin Kültür Başkenti olmasından hareketle yapılan faaliyetler detaylı bir biçimde tanıtılmakta, devam eden projeler hakkında bilgi sunulmakta ve bir sonraki ayda yapılması öngörülen faaliyetler değerlendirilmektedir. Bültenler İngilizce ve Türkçe iki dilde yayımlanmış ve internet üzerinden elektronik kayıt yaptıran herkese erişim imkanı sağlanmıştır. Bu periyodik yayınlardan hareketle, aşağıda aylık periyotlarla yapılan faaliyetler içerisinden seçili bir döküm verilmiştir.

İstanbul'da ECOG Kapsamında Yapılan Aylık Faaliyetler:

Ocak

- 16 Ocak 2010 tarihinde İstanbul'un Kültür Başkenti olmasının getirdiği faaliyetlere başlandı ve Kültür Başkenti Ajansı tarafından Taksim, Kadıköy, Pendik, Haliç, Sultanahmet, Beylikdüzü ve Bağcılar'da olmak üzere yedi ayrı merkezde yapılması öngörülen faaliyetler bir kutlama programıyla tanıtıldı.
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Görsel Sanat Yönetmenliği'nin geliştirdiği ve yürüttüğü "İstanbul'da Yaşıyor ve Çalışıyor" projesinin ikinci etkinliği olan IN BETWEEN-ARADA-TRA başlıklı serginin açılışı gerçekleştirildi.
- 16, 23 ve 30 Ocak tarihlerinde Santralistanbul'da yer alan ve animasyon sinemasında sinema dili ve film grameri konularını içeren atölye çalışmalarına yer verildi.
- İstanbul'da kültürel etkinliklere erişimi kolaylaştırmayı hedefleyen "Açık Kutu" projesi hayata geçirildi.

Şubat

- Kültür Ajansı tarafından desteklenen 7 Tepenin 7 Mimarı sergisi Brüksel'deki Istanbul Center in Brussels'de açıldı; Taşınabilir Sanat: "Şu Anda Buradasınız" sergisi açıldı.

Mart

- İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı etkinlikleri kapsamında Kağıthane Belediyesi ve İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı işbirliğiyle dü-

²¹ Söz konusu bültenlere erişim için: <http://www.istanbul2010.org/EBULTENUYELIK/index.htm>

zenlenen 2010 İstanbul Uluslararası Nevruz Festivali 22-23 Mart 2010 tarihlerinde Kağıthane Kültür Merkezi Sadabad Sahnesinde gerçekleştirildi.

- 18-21 Mart 2010 tarihleri arasında, Paris MAP Turizm Fuarı'nda İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti ve projelerinin tanıtımı gerçekleştirildi. 500'den fazla katılımcının yer aldığı Paris MAP Turizm Fuarı, 93.110 ziyaretçi, 2.480 profesyonel ve 583 gazeteci ağırladı.
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nın, Topkapı Sarayı Müzesi ve Moskova Kremlin Sarayı Müzesi işbirliğiyle düzenlediği "Moskova Kremlin Sarayı Hazineseri Topkapı Sarayı'nda" adlı sergi açıldı.
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı desteğiyle hayata geçirilen "Dünya Kuklası İstanbul'da" etkinlikler dizisi, 21 Mart Dünya Kukla Günü'nde başladı ve 28 Mart'a kadar devam etti.
- Proje A.Ş. tarafından İstanbul'u "başka türlü anlatmak" fikrinden yola çıkarak hazırlanan ve 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından desteklenen "İstanbul Otherwise" projesine başlandı.
- 12 Mart Cuma günü "Biraradalığı Tasarlamak" başlıklı sergi Tütün Deposu'nda açıldı.

Nisan

- 9 Nisan 2010 tarihinde Lütfi Kırdar Kongre ve Sergi Sarayı'nda Katalan sanatçı Jordi Savall bir konser verdi.
- İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti (AKB) Ajansı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve *Hürriyet* gazetesinin katkılarıyla 6 Nisan Salı günü Aya İrini Müzesi'nde David Helgott tarafından bir konser verildi.

Mayıs

- 1956 yılından bu yana dünya denizciliğinin tanıtım, kültür, tarih ve eğitim olimpiyatları sayılan Boylu Soylu Yelkenliler (Tall Ships) Yarışı ilk kez Ege, Marmara ve Karadeniz sularında gerçekleştirildi.
- Avrupa üniversiteleri tiyatro şenliklerinin 13.'sü düzenlendi.
- Chopin'in 200. doğum yılı anısına Gergely Boganyi, Özgür Aydın, Gülsin Onay, Gabor Csalog ve Istvan Varga gibi dünyaca ünlü sanatçıların piyano resitaleri Mayıs ayı boyunca Chopin Haftaları başlığıyla gerçekleştirildi.
- 13. Uluslararası Dünya Kukla Festivali gerçekleştirildi. Festival boyunca dünyaca ünlü kukla sanatçı yirmiden fazla gösteri sundu.

Haziran

- 21 Haziran Dünya Müzik Günü kapsamında İstanbul'un 39 ilçesinin otobüsler, metro durakları, vapur iskeleleri ve garlar gibi çeşitli kamusal mekanlarında gün boyu süren müzik dinletileri gerçekleştirildi.

- 22-24 Haziran tarihleri arasında dünyanın ünlü koreograflarından biri olan Pina Bausch'un İstanbul şehrinden esinlenerek yaptığı "Nefes" ve "Dolunay" eserleri sahnelendi.
- 10 Haziran-11 Temmuz tarihleri arasında Cahide Keskiner Atölyesi sanatçılarının katılımıyla bir minyatür sergisi gerçekleştirildi.
- Avrupa ve Türkiye kültürel miras kuruluşları arasında iletişimi ve işbirliğini sağlamak amacıyla Europa Nostra toplantısı düzenlendi.
- İstanbul'un tarihî başyapıtlarının anlatıldığı ve seçkin müzelerden geçici olarak toplanarak sergilenen "Bizantion'dan İstanbul'a: Bir Başkent'in 8000 Yılı" başlıklı sergi düzenlendi.
- 19 Haziran'da Antrapo 5, Sanat Limanı adını alarak yenilendi.
- Arvo Part'ın Adem'in Yakarışı adlı eserinin prömiyeri 38. İstanbul Uluslararası Müzik Festivali'nde gerçekleştirildi.

Temmuz

- "İstanbul, Avrupalı Kardeşleriyle Buluşuyor" başlıklı etkinlikler dizisi kapsamında, İstanbul'un 32 ilçe belediyesi ve onların Avrupa ve komşu ülkelerdeki kardeş şehirleriyle ortaklaşa müzik, dans ve halk oyunları icra edildi.
- 2-23 Temmuz tarihleri arasında Uluslararası İstanbul Opera Festivali gerçekleştirildi.
- AKB Ajansı tarafından ikinci kez İstanbul Uluslararası Bale Yarışması düzenlendi.
- 1-9 Temmuz tarihleri arasında, Taksim Gezi Parkı ve Cadde Bostan sahillerinde "Su Üstünde Avrupa Konserleri" başlığıyla Avrupa'dan gelen pek çok müzik sanatçısı eserlerini sundu.

Ağustos

- Sanat Limanı Sergi Salonunda "Japonya'ya Avrupa Bakışı", "Yunanistan'da Mimari Paralellikle: 19. Yüzyıl Geleneğinden, 21. Yüzyıl Değişikliğine" ve "Kader Denizi" başlıklı fotoğraf, video ve mimarlık sergileri icra edildi.
- İstanbul Fashion Week 2010 kapsamında Hüseyim Çağlayan'ın moda sergisi İstanbul Modern'de yer aldı.
- Mahya Tasarım Yarışması düzenlendi.
- 31 Temmuz 2010 tarihinde Adalar Müzesi'nin açılışı gerçekleştirildi.
- Osmanlı müziğinin önde gelen isimlerinden biri olan Ali Ufki'nin doğumunun 400. yılı anısına 29 Ağustos tarihinde konser düzenlendi.
- 11 Ağustos-8 Eylül tarihleri arasında AKB Ajansı, İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ortak olarak Beyazıt Meydanı'nda Ramazan etkinlikleri düzenlendi.

Eylül

- Sanat Limanı Sergi Salonunda I. Uluslararası İstanbul Trienali Sergisi Düzenlendi.
- 26 Ağustos-19 Eylül tarihleri arasında Dice Kayek'in daha önce Paris'te sergilenen İstanbul Contrast Koleksiyonu, Arik Levy'nin tasarladığı senografiyle İstanbul Modern'de sergilendi.
- İstanbul'un ilk çağdaş kent müzesi olarak tanımlanan Adalar Müzesi 10 Eylül'de Büyük Ada Aya Nikola mevkiinde açıldı.
- 24 Eylül tarihinde İstanbul Ezanları projesi kapsamında Kudsi Ergüner'in yönetmenliğinde hazırlanan ve tarihte ve günümüzde şehrin ezan makamlarını ve ezanları okuyanları konu edinen CD'nin tanıtımı gerçekleştirildi.
- 15 Eylül-20 Kasım tarihlerinde, İstanbul'un son yüz yıl içinde geçirdiği mimari ve demografik dönüşümü gözler önüne sunan Yapılı Çevre ve Mimarlık Kültürü sergisi Santral İstanbul'da gerçekleştirildi.

Ekim

- 12 Ekim'de Taksim Meydanı'nda Türk ve Japon davulculardan oluşan bir grup tarafından eski İstanbul şarkılarının farklı bir yorumundan oluşan bir konser verildi.
- 7 Ekim 2010 tarihinde Aya İrini'de 2+2 Kültürler Arası İzdivaç konseri düzenlendi.
- 15 ve 17 Ekim'de İstanbul'un İstanbul'daki çöp toplayıcılarının hikayesini anlatan Dağaçar Bey ve Çöpün Altın Tektoniği çalışması Garaj İstanbul'da gösterime sunuldu.
- 21 Ekim-12 Aralık 2011 tarihleri arasında Macar ressam Tivador Csontvary Kosztka'nın eserleri, Avrupa Kültür Başkenti unvanına sahip diğer Avrupa şehri olan Pecs'in işbirliğiyle İstanbul'da Pera Müzesi'nde sergilendi.
- 2-3 Ekim'de İstanbul 2010 Kültür Başkenti projesine etkin katılımın sağlanması amacıyla oluşturulan gönüllü programının bir etkinliği olan "Bir Maniniz Yoksa Şenliğe Bekliyoruz" atölye programı Rumeli Kavağı'nda gerçekleştirildi.
- 25-31 Ekim 2010 tarihleri arasında Yogro Bakanos'un 110. doğum yıldönümü anısına dünyanın önde gelen udilerini bir araya getiren İstanbul Uluslararası Ud Festivali Sepetçiler Kasrı'nda yapıldı.

Kasım

- 25 Kasım-25 Aralık tarihleri arasında "Değişiyorum Farkında mısın?" konseptiyle yola çıkan İstanbul Çocuk ve Gençlik Bienali gerçekleştirildi.
- 26 Kasım'da Küçükçekmece Belediye'sinin ev sahipliğinde çağdaş sanatı İstanbul'un farklı bölgelerine taşımaya amaçlayan Taşınabilir Sanat kapsamında "Çok Güzel" sergisi düzenlendi.

- 3-4 Kasım'da Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde "Gönüllülük Konferansı" yapıldı.
- 25 Kasım-25 Aralık tarihleri arasında Hayal-et Yapılar, İstanbul'da Tarih ve Yıkım projesi düzenlendi. Bu proje ile İstanbul'un zenginliklerinden olan ve çeşitli dönemlerde çeşitli nedenlerle yıkılan Dârü'l-Fünûn binası, Taksim Kışlası ve Galata Surları gibi on iki eski yapı sanal ortamda yeniden canlandırılmaya çalışılarak, bir sergide tanıtıldı.
- İstanbul'un farklı semtlerini dünü ve bugünüyle o semtin sakinlerinin tanıklıklarıyla anlatan İstanbulum II okuyucularıyla buluştu.
- 21. Yüzyılda Yaratıcı Endüstriler ve Şehirler Girişimi projesi, Yıldız Teknik Üniversitesi'nin ev sahipliğinde, yerel yöneticiler, akademisyenler ve iş dünyasının bazı temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirildi.
- 25-17 Kasım 2010 tarihinde Avrupa Yazarlar Parlamentosu Cemal Reşit Rey Salonunda toplandı. Endüstrileşme, kitlelilik ve edebiyat, Avrupa edebiyatının sınırlarını yeniden tanımlama ve dijital çağda edebiyat gibi bazı konular ele alındı.

Aralık

- 23 Aralık'ta İstanbul'un ortadan kalkmaya başlayan geleneksel el sanatlarını yeniden canlandırmaya çalışan sanatçıları konu alan "İstanbul'un Ustaları" belgesellerinin galası Atlas Sineması'nda gerçekleştirildi.
- 16-17 Aralık 2010'da Dans Platform İstanbul projesi kapsamında Hollandalı dans topluluğu Nederlands Dans Theater Cemal Reşit Rey'de seyircileriyle buluştu.
- 6-11 Aralık'ta Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul şubesinin işbirliğiyle 2. İstanbul Edebiyat Festivali gerçekleşti.
- İstanbul Dünya Müzikleri Festivali "Altın Yollar" düzenlendi.
- 18 Aralık 2010 tarihinde Türkiye'nin ilk göç temalı müzesi olan Avrupa Kültür Başkenti Mübadele Müzesi, Lozan Mübadilleri Vakfı ve Çatalca Belediyesi öncülüğünde kuruldu.
- 23 Aralık'ta İstanbul'un tarih boyunca mimari, kültürel, sosyal ve sanatsal açıdan etkileşim içinde olduğu kültür şehirlerini inceleyen *İstanbul'un Şehirleri* filminin galası TIM Maslak Show Center'da gerçekleştirildi.

Bibliyografya

- Asan, Ömer, *İstanbul'un I-II*, İstanbul: AKBA Edebiyat Yönetmenliği, 2010.
- Avrupa'nın Kültür Başkenti İstanbul*, İstanbul: Boyut Yayıncılık, 2008.
- Bayhan, Nevzat, *İstanbul'un Yüzleri*, İstanbul: İBB Kültür A.Ş., 2010.
- Bedding, James, "İstanbul, European Capital of Culture 2010: City Highlights", *The Telegraph*, 9 Ocak 2010.

- Beyazıt, Eda, Yasemin Tosun, "Evaluating Istanbul in the Process of European Capital of Culture 2010", 42. ISOCaRP Kongresi, 14-18 Eylül 2006.
- Bakucz, M., "European Capital of Culture on the Periphery", *Regional Studies Association International Conference, Regions in Focus* içinde, Lisbon, 2-5 Nisan 2007.
- Çalışlar, İ. (ed.), *Candidate for 2010 European Capital of Culture, a City of the Four Elements*, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2005.
- Damer, S., *Glasgow, European City of Culture 1990: Images and Realities*, Amsterdam: Centrum voor Grootstedelijk Onderzoek, 1992.
- Erkök, Fatma, "An Educational Experience Centering on the Theme of Istanbul, European Capital of Culture, 2010: An Attempt on a Wider Look", *Interdisciplinary Themes Journal*, 2009, c. 1, no. 1.
- García, B., "De-constructing the City of Culture: The long term cultural legacies of Glasgow 1990", *Review Issue of Urban Studies* içinde, 2005, c. 42, n. 5/6, s. 1-28.
- García, B., "Cultural Policy in European Cities: Lessons from Experience, Prospects for the Future", *Special edition on Cultural Policy and Regeneration, Local Economy* içinde, c. 19, n. 4, 2004, s. 312-326.
- García, B., "Urban Regeneration, Arts Programming and Major Events: Glasgow 1990, Sydney 2000 and Barcelona 2004", L. Gibson, D. Stevenson (ed.), *Special Issue of the International Journal of Cultural Policy: Urban Space and the Uses of Culture* içinde, 2004, c. 10, n. 1, s. 103-118.
- Glasgow City Council, *The 1990 Story: Glasgow Cultural Capital of Europe*, Department of Performing Arts & Venues Glasgow: M&M Yayınları, 1992.
- Göktürk, Deniz, Levent Soysal, İpek Türeli (ed.), *Orienting İstanbul: Cultural Capital of Europe?*, Routledge, 2010.
- Hitters, E., "Porto and Rotterdam as European Capitals of Culture: Toward Festivalisation of Urban Cultural Policy", G. Richards (ed.), *Cultural Tourism: Global and Local Perspectives* içinde, New York: The Haworth Yayınları, 2007, s. 281-301.
- Katipoğlu, Serdar, "Avrupa Kültür Başkentleri, Kütüphaneleri ve İstanbul 2010", *Bilgi Dünyası*, 2009, c. 10, sy. 2, s. 303-308.
- Mamecke, I., *Libraries on their way to the European Capital of Culture 2010*, 2008.
- Öztuncay, Bahattin, *Gün Işığında İstanbul'un 8000 Yılı*, İstanbul: Vehbi Koç Vakfı, 2011.
- Palmer/Rae Associates International Cultural Advisors, *European Cities and Capitals of Culture*, 2004. <http://www.palmer-rae.com/culturalcapitals.htm>
- Palonen, Emilia, "Multi-Level Cultural Policy and Politics of European Capitals of Culture", *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 2010, sy. 1, s. 87-108.

- Pichler-Milanovic, Natasa, "Ljuble: From Beloved City of the Nation to Central European Capital", *Transformation of Cities in Central and Eastern Europe: Towards Globalization* içinde, F. E. I. Hamilton, K. D. Andrews, N. Pichler-Milanovic (ed.), New York: United Nations, 2005.
- Sacco, P. L. ve G. T. Blessi, *European culture capitals and local development strategies: comparing the Genoa 2004 and Lille 2004 cases*, Vancouver: Centre of expertise on culture and communities, Creative City Network of Canada, 2006.
- Şenel, Süleyman, *İstanbul Çevresi Alan Araştırmaları*, İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, 2010.
- Şerifoğlu, Ömer Faruk (yay. yön.), *İstanbul'un Serpuşları*, İstanbul: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, 2010.
- Şerifoğlu, Ömer Faruk, *Göklere Yazı Yazma Sanatı Mahya*, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı, İstanbul: 2010.
- Tuuli Lähdesmäki, "Concepts of Locality, Regionality and Europeanness in European Capitals of Culture", *In Representation, Expression and Identity*, Tina Rahimy (ed.), Oxford: Inter Disiplinary Yayınları, 2009.
- Uçar, Ahmet, *İstanbul'un Sokak İsimleri Tarihi*, İstanbul: İstanbul 2010 Kültür Başkenti Ajansı, 2010.
- Uraz, Arzu, "Culture for Regenerating Cities: What can Istanbul learn from the European Capitals of Culture Glasgow and Lille 2004?", Yüksek Lisans tezi, Rotterdam Erasmus Üniversitesi, Haziran 2007.

İstanbul'un Adaylık Süreci ve Kültür Başkenti Seçilmesini İçeren Web Adresleri (Ocak 2011 itibariyle)

- <http://www.istanbul2010.org/index.htm>
- <http://www.welkominturkije.nl/bestanden/Istanbul2010Program.pdf>
- <http://www.iudergi.com/index.php/ceviri/article/view/1196>
- <http://www.candidatecities.com/>
- <http://www.telegraph.co.uk/travel/festivalsandevents/6946035/Istanbul-European-Capital-of-Culture-2010-city-highlights.html>
- http://www.knihovna.plzen.eu/dotoho/dotoho1_09aj.pdf
- http://www.marseille-provence2013.fr/espace_presse/MP_2013_Presentation_2007-2008_en.pdf
- http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc670_en.pdf
- http://ec.europa.eu/culture/pub/pdf/ecoc_25years_en.pdf
- <http://www.worldcapitalinstitute.org/makciplatform/files/knowledge%20assets%20and%20networks%20of%20Istanbul.doc>